

Keski- *SOTE*
Uudenmaan

2018

IKÄIHMISTEN PERHEHOIDON
SOVELTAMISOHJE KESKI-UUSIMAA

Sisällysluettelo

IKÄIHMISTENPERHEHOIDON

SOVELTAMISOHJE

KESKI-UUSIMAA.....	1
1 Johdanto.....	4
1.1 Perhehoidon keskeiset käsitteet.....	5
2 Ikäihmisten perhehoito.....	6
2.1 Toimeksiantosuhteinen perhehoito.....	7
2.2 Ammatillinen perhehoito.....	7
2.3 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite.....	7
2.4 Perhehoidon järjestäminen.....	8
2.5 Perhehoidon muodot.....	9
2.6 Perhehoidon myöntäminen.....	10
3 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen.....	10
3.1 Perhehoitaja.....	10
3.2 Perhekoti.....	12
3.3 Perhekodissa olevien ikäihmisten määrä.....	13
4 Toimeksiantosopimus.....	14
4.1 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus.....	14
4.2 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen.....	15
5 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset.....	16
5.1 Hoitopalkkio.....	16
5.2 Hoitopalkkioluokat.....	17
5.3 Kulukorvaus.....	20
5.4 Perhehoidosta aiheutuvat matkakulut.....	21
5.5 Käynnistämiskorvaus.....	22
5.6 Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta.....	23
5.6.1 Perhehoitajan sairastuessa.....	23
5.6.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä.....	23
5.7 Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä.....	24
6 Perhehoitajan asema.....	25
6.1 Perhehoitajan oikeus vapaaseen.....	25
6.2 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta.....	26

6.2.1	Sijaisperhehoitajalle maksettavat palkkiot.....	27
6.3	Perhehoitajan eläketurva.....	27
6.4	Perhehoitajan, perhehoidossa olevan ikäihmisen sekä perhekodin vakuutukset.....	28
7	Perhehoitajan tuki	28
7.1	Perhehoitajan valmennus, yhteistyö, täydennyskoulutus ja työnohjaus	29
7.2	Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset.....	29
8	Perhehoidossa olevaa ikäihmistä koskevat asiat	30
8.1	Ikäihmisen asema ja oikeudet	30
8.2	Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma	30
8.3	Ikäihmisen lääkehoito perhekodissa	30
8.4	Perhehoidon asiakasmaksut	31
8.4.1	Pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksu	31
8.4.2	Asiakasmaksun tarkistaminen ja alentaminen	32
8.4.3	Lyhytaikaisen, osavuorokautisen ja tuntiperusteisen perhehoidon asiakasmaksu.....	32
8.5	Perhehoidossa olevan ikäihmisen yksityis- ja käyttövarat.....	33
8.6	Perhehoidossa olevan ikäihmisen valitus- ja vaikutusmahdollisuudet .	33
8.7	Ikäihmisen kuolema perhekodissa.....	34
9	Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet.....	34
9.1	Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys	34
9.2	Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.....	35
9.3	Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus.....	36
10	Kunta/kuntayhtymän oikeudet ja velvollisuudet	36
11	Perhehoidon ohjaus- ja valvontakäynnit	37

1 Johdanto

Ikäihmisten perhehoidon soveltamisohje sisältää tietoa siitä, miten Keski-Uudenmaan kuntayhtymä järjestää, tuottaa ja toteuttaa toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Soveltamisohjeessa kuvataan perhehoidon keskeiset käsitteet, perhehoidon toteutusta, korvauksiin liittyviä periaatteita, perhehoitajan asemaa ja tuen muotoja ja niiden toteutusta.

Soveltamisohjeen hyväksyy kuntayhtymän hallitus/valtuusto.

Tässä soveltamisohjeessa linjataan yhtenäiset periaatteet ikäihmisten toimeksiantosuhteisen perhehoidon toteuttamiseen Keski-Uudellamaalla. Soveltamisohje turvaa asiakaslähtöisen perhehoidon laadun edellytykset ja perustan sekä kaikkien osapuolien oikeudet ja velvollisuudet.

Ikäihmisten perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö koostuu seuraavista laista ja asetuksista:

- perhehoitolaki (263/2015)
- sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma ja ammattitautilaki (459/2015)
- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Tietosuojalaki (516/2004)
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007)
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011), Pelastuslaki (79/2011)
- laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- sairausvakuutuslaki (1224/2004)
- hallintolaki (434/2003)
- hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- kotikuntalaki (201/1994)
- henkilötietolaki (523/1999)
- laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
- STM:n julkaisu 2017:6 Laatusuositus hyvän ikääntymisen ja palvelujen parantamiseksi
- Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2010: Ravitsemussuositukset ikääntyneille
- Valvira: Valvontaohjelmat
- Yleinen EU:n tietosuoja-asetus (2016)
- Kansallinen tietosuojalaki (2018)

Lisäksi ikäihmisten perhehoidon järjestämisessä on huomioitu sosiaali- ja terveysministeriön Hyvä perhehoito -työryhmän raportti perhehoitolain toimeenpanon tueksi (25:2017).

1.1 Perhehoidon keskeiset käsitteet

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määriteltävä perhehoitolaissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Ikäihmisten perhehoito on kodinomainen tapa järjestää ikäihmisen hoiva, huolenpito ja asuminen, kun omassa kodissa asuminen ei ole mahdollista tai hänen kannaltaan tarkoituksenmukaista. Perhekodissa asuva ikäihminen katsotaan kotona asuvaksi ja hän on oikeutettu samoihin avohuollon palveluihin, kuin omassa kodissaan asuva henkilö.

Perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut tehtävän edellyttämän ennakkovalmennuksen.

Perhehoidon vastuutyöntekijä on kunkin kunnan nimeämä työntekijä, joka tekee läheistä yhteistyötä perhehoitajan kanssa sekä vastaa ikäihmisen palvelukokonaisuudesta. Vastuutyöntekijä tekee yhteistyötä perhehoidon koordinaattorin kanssa.

Perhehoidon koordinaattori koordinoi alueella järjestettävää perhehoitoa. Hän toimii alueen työntekijöiden ja perhehoitajien kanssa yhteistyössä.

Perhekoti on yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Se on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata ikäihmisen tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

Perhehoidon vastuutyöntekijä, vastaa kunnan/Kuntayhtymän perhehoidon yhteistyöstä asiakkaan ja perhehoitajan kanssa. Vastuutyöntekijä huolehtii perhehoidon asiakkaan palvelukokonaisuudesta, seuraa sen laadukasta toteutumista ja järjestää perhehoitajan tarvitseman tuen ja ohjauksen.

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa sitä, että henkilölle on myönnetty perhehoito toistaiseksi ja hän muuttaa perhekotiin asumaan. Pitkäaikainen perhehoito voi tapahtua myös ikäihmisen omassa kodissa.

Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa joko säännönmukaisia vuorohoitojaksoja tai yksittäistä, määräaikaista hoitojaksoa esim. toipilasaikana sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin. Lyhytaikainen perhehoito sopii myös omaishoitajan vapaapäivien sijaishoidoksi.

Osavuorokautinen perhehoito on joko päivä- tai yöhoitoa. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa ja myös se vastaa omaishoitajien tarpeisiin.

Tuntiperusteinen perhehoito on kestoaltaan alle kolme tuntia yhtäjaksoisesti. Tuntiperusteinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa.

Perhehoidon asiakasmaksu on kunnan/ kuntayhtymän muihin palveluihin verrattavissa oleva lyhytaikaisen, osavuorokautisen tai pitkäaikaishoidon maksu, jonka asiakas maksaa perhehoidosta.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja sijoittavan kunnan/ kuntayhtymän välinen sopimus, jossa tulee sopia palkkiosta, käynnistämiskorvauksesta, kulukorvauksesta, asiakkaan käyttövaroista, hoidon kehosta, perhehoitajan vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, irtisanomisesta sekä kunnan/kuntayhtymän ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä,

Perhehoitajan hoitopalkkio on rahana suoritettava korvaus perhehoitajan antamasta hoivasta ja huolenpidosta. Hoitopalkkion suuruus määräytyy asiakkaan hoidon tarpeen ja perhehoidon keston mukaisesti.

Perhehoitajalle maksettava kulukorvaus on rahana suoritettava korvaus asiakkaan ravinnosta, asumisesta ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot.

Sijoittavan kunnan/ kuntayhtymän tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

Perhekodin sijaintikunnan/ kuntayhtymän tehtävänä on järjestää ne palvelut ja tukitoimet, mitkä perhehoitoon sijoitettu henkilö tarvitsee.

Perhehoidon ja omaishoidon ero on siinä, että omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona ennakkovalmennuksen suorittaneen perhehoitajan toimesta. Perhehoidossa olevalta asiakkaalta peritään asiakasmaksu.

Hoito- ja palvelusuunnitelma/ asiakassuunnitelma on yhdessä ikäihmisen, hänen läheisten, perhehoitajan, perhehoidosta vastaavan työntekijän sekä tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa yhdessä laadittu asiakirja. Suunnitelmassa määritellään ikäihmisen tarpeet ja toiveet sekä miten niihin vastataan. Suunnitelmaa arvioidaan ja tarkistetaan säännöllisesti.

2 Ikäihmisten perhehoito

”Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.” Perhehoitolaki 3 §

Perhehoito on yksi vaihtoehto ikäihmisten palvelutarjonnassa. Ikäihmisten perhehoito on inhimillisen, kotoisan ja turvallisen arjen mahdollistava hoivan ja huolenpidon muoto. Sen perustana ovat yhteisöllisyys ja perheen arkeen osallistuminen ikäihmisen tarpeet huomioiden.

Perhehoitoa voidaan järjestää toimeksiantosuhteisena perhehoitona sekä ammatillisena perhehoitona.

Tämä toimintaohje koskee toimeksiantosuhteista perhehoitoa.

2.1 Toimeksiantosuhteinen perhehoito

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa kunta/ kuntayhtymä hyväksyy perhehoitajan ja perhekodin soveltuvuuden perhehoitotehtävään ja valvoo perhehoitoa. Kunta/ kuntayhtymä tekee hallinnollisen päätöksen ikäihmisen perhehoidosta. Perhehoitaja ja kunta/ kuntayhtymä solmivat keskenään toimeksiantosopimuksen, jossa sovitaan muun muassa hoitopalkkioista, kulukorvauksista sekä perhehoitajan muusta tuesta. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoidettavan henkilön osalta erikseen. Perhehoito voi olla pitkä- tai lyhytaikaista tai osavuorokautista. Toimeksiantosuhteinen perhehoito ei ole yritystoimintaa.

2.2 Ammatillinen perhehoito

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa (Perhehoitolaki 4 §). Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan, joka jatkuvasti tuottaa ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja, on saatava lupaviranomaiselta lupa palvelujen tuottamiseen ennen toiminnan aloittamista ja olennaista muuttamista. Lupa kattaa kaikki palvelujen tuottajan toimintayksiköt, joissa tuotetaan ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 7 §).

Ammatillinen perhehoito on yksityinen palveluntuottajan toimintaa (yritystoimintaa) eikä perustu toimeksiantosuhteiseen perhehoidon toimintaan. Yksityinen palveluntuottaja ei voi tehdä perhehoitolain 10 §:n tarkoittamaa toimeksiantosopimusta perhehoitajan kanssa, vaan se on aina tehtävä kunnan tai kuntayhtymän ja perhehoitajan välillä.

2.3 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

”Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.” Perhehoitolaki 1 § 2 mom.

”Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Kunta tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.” Perhehoitolaki 3 §

Perhehoidossa kunnioitetaan ikäihmisen itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä huomioidaan turvallisuus. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on muihin perhekodin jäseniin nähden tasavertainen asema. Perhehoito tarjoaa kiinteän lähiyhteisön, pysyvät ihmissuhteet, jokapäiväisiä kodin askareita, yksilöllistä hoitoa ja turvallisuutta. Perhehoidon vahvuuksia ovat jatkuvuus, kodinomainen ympäristö sekä pysyvät ihmissuhteet. Perheen arkeen osallistuminen ja perhehoitajan läsnäolo tukevat ikäihmisen toimintakykyä ja kuntoutumista sekä ylläpitävät hyvää elämänlaatua. Perhehoitoon sijoitettu henkilö saa tarpeittensa mukaisen hoidon ja huolenpidon perheenjäsenenä.

Perhehoito on sopiva hoivan ja huolenpidon muoto esimerkiksi silloin, kun toimintakykyä heikentää iän tuoma hauraus, sairaus, vamma tai turvattomuuden tunne. Perhehoidon myöntämisessä lähtökohtina ovat ikäihmisen elämäntilanne sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Perhehoitoon sijoittamisessa huomioidaan ikäihmisen toiveet, hänen läheistensä mielipide sekä perhehoitajan arvio omista valmiuksistaan suhteessa ikäihmisen tarpeisiin.

2.4 Perhehoidon järjestäminen

Viranhaltija päättää kunnan/kuntayhtymän määräysten ja sovitun työnjaon mukaisesti perhehoitajien ja perhehoitokotien hyväksymisestä, toimeksiantosopimuksista, maksettavista hoitopalkkioista, kulukorvauksista ja käynnistämiskorvauksista sekä perhehoidon myöntämisestä ja sijaishoidon järjestämisestä asiakkaalle.

Vastuutyöntekijä vastaa sijoitetun ikäihmisen palvelukokonaisuudesta. Perhehoidon vastuutyöntekijä järjestää ikäihmisen hoidon perhehoitajan vapaiden ajaksi. Perhehoidon vastuutyöntekijä myös tekee ja ylläpitää perhehoitoon sijoitetun kuntouttavan hoito- ja palvelusuunnitelman yhteistyössä asiakkaan, omaisten ja perhehoitajan kanssa. Vastuutyöntekijä järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen (vapaiden järjestely, täydennyskoulutus, yhteydenpito perhehoitajaan, työnohjaus jne.). Vastuutyöntekijä tapaa perhehoitajaa säännöllisesti ja arvioi yhteistyön toimivuutta.

Kunta/ kuntayhtymä ylläpitää perhehoitajia ja perhekoteja koskevia tietoja rekisteriselosteen mukaisesti. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti ja kunta/ kuntayhtymä tallentaa perhehoitajasta ja perhekodista tarpeelliset tiedot.

Perhehoidon vastuutyöntekijä arvioi yhdessä ikäihmisen ja hänen omaisensa kanssa perhehoidon ja perhekodin soveltuvuuden ikäihmisen tarpeisiin nähden. Perhehoitaja arvioi omia valmiuksiaan toimia perhehoitajana kyseiselle ikäihmiselle. Perhehoitoa suunniteltaessa selvitetään ikäihmisen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä tukitoimien tarve ja saatavuus. Perhehoito käynnistyy aina tutustumisjaksolla.

2.5 Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla joko lyhyt- tai pitkäaikaista perustuen yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan/asiakassuunnitelmaan. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös osavuorokautisena, joko päivä- tai yöaikaisena. Perhehoito tapahtuu perhehoitajan tai asiakkaan yksityiskodissa.

Pitkäaikainen perhehoito tarjoaa hoivan, huolenpidon ja asumisen heille, jotka eivät enää tukitoimien avulla selviydy omassa kodissaan tai ovat siellä turvattomia. Pitkäaikainen perhehoito takaa läsnäolon yöaikaan, mikä luo hoidettavalle turvallisuutta. Pitkäaikainen perhehoito voi olla jatkuvaa toistaiseksi voimassa olevaa perhehoitoa tai tilapäistä määrääjän kestäväää perhehoito. Pitkäaikainen perhehoito on kestoltaan yli 30 vuorokautta. Perhehoito sijoittuu hoitomuotona kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon välimaastoon tarjoten kodinomaisen, yksilöllisen hoidon ja hoivan perhehoitajan tai hoidettavan kodissa.

Lyhytaikainen perhehoito voi olla lyhytaikaista määräaikaista tai säännöllistä tilapäishoitoa. Se voi olla äkilliseen tarpeeseen perustuvaa hoitoa tai intervallityyppistä tilapäishoitoa. Lyhytaikainen perhehoito voi olla esim. yksi vaihtoehto omaishoitajien vapaiden järjestämiseksi, omaishoitajan sairastuessa sijaishoitopaikkana, sairaalasta kotiutuvien jatkohoitopaikkana tai lyhytaikaishoitona.

Lyhytaikainen perhehoito on kestoltaan yli 10 tuntia päiväsaikaan tai yli 12 tuntia yöaikaan ja enintään 30 vuorokautta yhtäjaksoisesti. Jos lyhytaikainen perhehoito jatkuu, vastoin suunnitelmaa yli 30 vuorokautta, muuttuu hoito jatkuvaksi tai tilapäiseksi pitkäaikaiseksi, josta tehdään uusi sopimus.

Osavuorokautinen perhehoito on osan vuorokaudesta kestäväää päivä- tai yöhoitoa. Sitä voidaan toteuttaa lyhytaikaisena tai pitkäaikaisena hoitona. Lyhytaikainen osavuorokautinen perhehoito on kestoltaan enintään 10 tuntia päiväsaikaan tai enintään 12 tuntia yöaikaan vuorokaudessa ja enintään 14 kertaa kuukaudessa. Pitkäaikainen osavuorokautinen perhehoito on enintään 10 tuntia päiväsaikaan tai enintään 12 tuntia yöaikaan vuorokaudessa ja yli 14 kertaa kuukaudessa.

Osavuorokautinen perhehoito voi olla myös tuntiperusteita, jos perhehoito on kestoltaan enintään 3 tuntia kerta. Jos osavuorokautinen perhehoito jatkuu vastoin suunnitelmaa yli 10 tuntia päiväsaikaan tai yli 12 tuntia yöaikaan, muuttuu hoito tilapäiseksi lyhytaikaiseksi perhehoidoksi, josta tehdään uusi sopimus.

Perhehoito ikäihmisen kodissa mahdollistaa esimerkiksi omaishoitajan vapaan tilanteissa, joissa ikäihminen ei voi tai halua lähteä pois omasta kodistaan.

Perhehoitajan sijaistaminen on lyhytaikaista, osavuorokautista tai tuntiperusteista perhehoitoa, jossa sijaishoitaja (kiertävä perhehoitaja) menee perhehoitajan kotiin hänen vapaapäiviensä ajaksi ja vastaa ikäihmisten hoivasta ja huolenpidosta.

2.6 Perhehoidon myöntäminen

Perhehoito sosiaalipalvelua ja sen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin. Palveluohjauksessa huomioidaan ikäihmisen osallisuus ja valinnanvapaus sekä tuetaan hänen mahdollisuuttaan tehdä tietoon ja kokemukseen perustava valinta. Perhehoidon järjestämisessä on tärkeää turvata hoidettavan ja hänen läheistensä osallisuus perhehoitoa suunniteltaessa ja perhehoidon aikana. Tämä tarkoittaa, että henkilö saa ikänsä ja toimintakykynsä mukaisesti ja tarvittavin tukitoimin olla mukana tekemässä elämänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon. (STM 2017 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.)

Ikäihmisen on mahdollista saada perhehoitoa, kun hänellä ei ole sairaalahoidon, muun vaativan ammatillisen hoidon (esim. käytöshäiriöt, karkailu), kahden henkilön avustamisen tai säännöllisen yöaikaisen avustamisen tarvetta mutta

- hän ei pärjää kotona tai hän kokee turvattomuutta, ahdistuneisuutta, masennusta, yksinäisyyttä kotiin annettavista palveluista huolimatta tai
- hän tarvitsee toisen henkilön ohjausta, tukea tai läsnäoloa arjessa selviytymiseen enemmän kuin kotiin annettavilla palveluilla voidaan tai on taroituksenmukaista häntä tukea tai
- perhehoito tukee hänen läheistensä jaksamista.
- perhehoito on muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa riittävää ikäihmisen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta

Ikäihmisen on mahdollista saada lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa

- tukemaan kotona asumista
- omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien ajaksi
- omaishoitajan jaksamisen tueksi tai esim. omaishoitajan sairastuessa tai omaishoitosuhteen päättyessä
- kuntouttavana jaksana esim. sairaalahoidon jälkeen.

Ikäihmiselle voidaan järjestää perhehoitoa hänen omassa kodissaan, kun se vastaa parhaiten ikäihmisen tarpeita sekä ylläpitää ja edistää hänen toimintakykynsä säilymistä.

3 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

3.1 Perhehoitaja

”Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus.” Perhehoitolaki 6 § Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta.

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka kunnan/ kuntayhtymän kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa perhehoitoa omassa yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitaja ei ole työsuhteessa kuntaan/ kuntayhtymään eikä yksityinen palveluntuottaja.

Perhehoitajuudesta kiinnostuneelle henkilölle on annettava riittävästi tietoa ja tukea ennen perhehoitajaksi ryhtymistä. Perhehoitajuus on koko perheen asia ja se vaatii kaikkien perheenjäsenten hyväksymisen ja sitoutumisen tehtävään. Kunta/ kuntayhtymä hyväksyy henkilön soveltuvuuden perhehoitajaksi. Perhehoitajien valmennuksessa käytetään Perhehoitoliiton valmennusohjelmaa.

Perhehoitajaksi haetaan hakemuksella. Hakija pyytää kotikunnaltaan lausunnon soveltuvuudesta perhehoitajaksi.

Perhehoitajalta edellytetään:

- täysi-ikäisyyttä
- hyvää terveydentilaa (pyydetään tarvittaessa lääkärintodistus)
- sitoutumista perhehoitajan tehtävään sekä yhteistyökykyä
- ennakoivalmennuksen suorittamista hyväksytysti
- vakaata taloudellista tilannetta (pitkäaikainen perhehoito)

Ikäihmisten perhehoitajan ennakoivalmennuksen tavoitteena on:

- taata jokaiselle ikäihmiselle tasavertainen mahdollisuus päästä hyvin perhehoitajuuteen perehtyneeseen ja sitoutuneeseen perheeseen
- antaa ikäihmisten perhehoitajuutta harkitseville mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa tehtävästä, jotta he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä
- taata ikäihmiselle hyvä hoiva ja huolenpito niin, että perhehoitajalla on riittävästi tietoja ja taitoja vastata ikäihmisen yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä ikäihmistä koskevissa asioissa perhehoidossa olevan henkilön läheisten, kunnan/ kuntayhtymän ja muiden tahojen kanssa

Ikäihmisten perhehoitajalta edellytettävät valmiudet:

- pitää huolta ikäihmisen hyvinvoinnista (hoiva ja huolenpito)
- auttaa ja tukea ikäihmistä hänen omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja toimintakyvyn ylläpitämisessä
- mahdollistaa ja tukea ikäihmisen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa
- tehdä yhteistyötä ikäihmisen asioissa
- sitoutua perhehoitajan tehtävään

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä henkilö, jolla on:

- fyysinen pitkäaikaissairaus, jonka ennustetaan aiheuttavan toimintakyvyn laskua, joka haittaa merkittävästi perhehoitajana toimimista
- mielenterveyden häiriöitä tai sairauksia,
- päihdeongelma
- taloudellisia vaikeuksia
- puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa ennakoivalmennukseen tuloa tai sijoitusta
- perheen elämään ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämänsä katsomus

- hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta
- perheessä käytetään fyysisiä rajoitusmenetelmiä, jotka eivät ole ikäihmisen edun mukaisia
- omassa perheessä on käynnissä aktiivinen lastensuojelun asiakkuus biologisten lasten kanssa

Pitkäaikainen perhehoito edellyttää perhehoitajan kotona olemista, jolloin hän ei voi käydä kodin ulkopuolella työssä

3.2 Perhekoti

”Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Perhekodin sopivuutta harkittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin, perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitetun tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Lisäksi on selvitettävä, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Perhekodin tulee myös rakenteiltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.” Perhehoitolaki 5 §

Perhekoti on kunnan/ kuntayhtymän hyväksymä yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Perheen jäsenten tulee hyväksyä ja olla yksimielisiä perhehoitotoiminnasta. Sopivuutta arvioitaessa huomioidaan myös perheen ihmissuhteet ja kodin ilmapiiri. Perhekodissa tulee mahdollisimman hyvin huomioida esteettömyys ja turvallisuus. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle tulee pääsääntöisesti olla oma huone, tai mahdollisuus yksityisytyteen tulee turvata muulla tavoin. Kodin hyväksymisessä perhekodiksi arvioidaan seuraavia asioita:

Perhekodin tulee olla:

- rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle perhehoidolle sopiva
- tarkoituksenmukainen ja kodikas
- ilmapiiriltään myönteinen
- sijainniltaan ikäihmisen tarvitsemien muiden palvelujen ja läheisten yhteydenpidon kannalta toimiva
- turvallinen:
 - perhekodin ympäristö on ikäihmiselle sopiva, perhekotiin on mahdollisuus tarvittaessa järjestää apuvälineitä, esteetön ympäristö tai erityisvarustus
 - perhekodin turvallisuutta koskevissa asioissa toimitaan paikallisen pelastusviranomaisen ohjeen mukaisesti huomioiden, että perhekoti on yksityiskoti

Perhehoitoon tulevalla ikäihmisellä tulee olla:

- mahdollisuus sekä yhteisöllisyyteen että yksityisyyteen
- halutessaan mahdollisuus osallistua oman huoneensa kalustamiseen ja sisustamiseen
- mahdollisuus käyttää kodin yhteisiä tiloja
- tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa

Perhekodit kuuluvat paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin ja rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta. Perhekodin turvallisuuden varmistamisessa tehdään yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa jo kotia hyväksyttäessä perhekodiksi sekä perhekotien paloturvallisuusohjeisiin liittyvissä asioissa. Pelastuslaissa (2011) ja asetuksessa palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta (2009) säädetään muun muassa palovaroittimien määrästä ja sijoittamisesta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta. Pelastusviranomaiset voivat asettaa perhekodille erityisiä turvallisuusvaatimuksia pelastuslain perusteella.

3.3 Perhekodissa olevien ikäihmisten määrä

”Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 § 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus.” Perhehoitolaki 7 §

”Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö. Lisäksi erityisestä syystä voidaan samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismääristä poiketa. Erityisenä syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä. Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.” Perhehoitolaki 9 §

Kunta/ kuntayhtymä arvioi aina sijoitettavien henkilöiden määrän huomioiden perhehoitajan valmiudet ja mahdollisuudet vastata ikäihmisten tarpeisiin. Perhehoitajalla ei kuitenkaan ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan hoidettavien määrästä päättää aina perhehoidon sijoituksen tekevä kunta. Lisäksi huomioon otetaan ikäihmisten keskinäinen kanssakäyminen, heidän tarvitsemansa hoivan, huolenpidon, tuen ja ohjauksen määrä sekä perhekodin tilat ja varusteet. Kun perhehoidon toiminnan luonne on perhehoitajan kodissa tapahtuvaa osa-vuorokautista päiväaikaista perhehoitoa, perhehoidettavien määrä voi harkituissa tapauksissa poiketa perhehoitolaissa asetetusta enimmäismäärästä.

4 Toimeksiantosopimus

”Perhehoitajan ja kunnan/kuntayhtymän välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia:

- 1) *perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;*
- 2) *perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;*
- 3) *perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;*
- 4) *hoidon arvioidusta kestosta;*
- 5) *perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;*
- 6a) *hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;*
- 6) *perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;*
- 7) *toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;*
- 8) *tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista*
- 9) *yhteistyöstä kunnan/kuntayhtymän ja perhehoitajan kesken.*

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.” Perhehoitolaki 10 §

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja kunta/ kuntayhtymä sopivat perhehoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitettavan ikäihmisen osalta erikseen. Toimeksiantosopimus tehdään ennen sijoittamista tai välittömästi sen alettua. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään (Perhehoitolaki 10 § 3 mom.).

Toimeksiantosopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja/t ja kunnan/ kuntayhtymän edustaja (viranhaltija). Sen allekirjoittavat molemmat ennakkovalmennuksen käyneet puoliset, kun he molemmat vastaavat perhehoidossa olevien ikäihmisten hoivasta ja huolenpidosta. Toimeksiantosopimus tarkistetaan perhehoitotilanteen muuttuessa ja siinä viitataan päivämäärällä vahvistettuun toimintaohjeeseen, joka on sopimuksen liitteenä. Toimeksiantosopimuksen liitteenä on ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelma/asiakassuunnitelma, johon on kirjattu mm. perhehoidossa olevan ikäihmisen muiden palveluiden järjestäminen.

4.1 Perhehoitajaa sijaistavan toimeksiantosopimus

”Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä 6 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona. Sijaishoito voidaan

järjestää edellä tarkoitetulla tavalla, jos perhehoitaja suostuu siihen ja järjestely arvioidaan hoidettavan edun mukaiseksi.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;*
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;*
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;*
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.*

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään. Sijaishoitajalle järjestettävään koulutukseen ja tukeen sovelletaan 15 §:ää ja hänen sosiaaliturvaansa 20 §:ää." Perhehoitolaki 14 §

Sijaishoitajat ovat käyneet kunnan/kuntayhtymän järjestämän joko perhehoitajille tai kiertäville perhehoitajille tarkoitetun ennakkovalmennuksen. Kunnan/kuntayhtymän perhehoidon vastuutyöntekijän on varmistettava sijaishoitajan kelpoisuus tehtävän hoitamiseen, yhteisessä tapaamisessa. Sijaishoitajalle toimitetaan hyvän perhehoidon varmistamiseksi tarvittavat ikäihmisiä koskevat tiedot. Perhehoitolain säädökset huomioidaan myös sijaishoidon aikana.

4.2 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

"Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaihua tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi." Perhehoitolaki 12 §

Perhehoitosopimus voidaan irtisanoa kunnan/kuntayhtymän tai perhehoitajan taholta, jos asiakkaan tila heikkenee, eikä perhehoito enää ole ikäihmiselle riittävä hoitomuoto. Lisäksi sopimus voidaan irtisanoa, jos perhehoitaja tai asiakas haluaa irtisanoa sopimuksen tai jos perhehoidossa on havaittu laiminlyöntejä, joita ei kyetä korjaamaan tai laiminlyönti on hyvin vakava. Perhehoitajan terveydelliset tai perhetilanteesta tai muut painavat syyt voivat olla perusteena perhehoidon päättämiseen.

Pitkäaikainen toimeksiantosopimus irtisanoaan kirjallisesti. Ensisijaisesti perhehoitoa jatketaan perhekodissa vielä irtisanomisajan. Ikäihmisen siirtyminen pois perhekodista sovitaan yhdessä neuvotellen osapuolten kesken. Pitkäaikaisessa perhehoidossa kuoleman tapauksen johdosta toimeksiantosopimus päättyy ilman erillistä irtisanomista.

Mikäli perhehoidossa on havaittu laiminlyöntejä, joita ei kyetä korjaamaan tai laiminlyönti on hyvin vakava, toimeksiantosopimus puretaan ilman irtisanomis-aikaa

5 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan jokaisesta hoidettavasta ikäihmisestä hoitopalkkio. Kulukorvaus maksetaan, kun hoito tapahtuu perhehoitajan kodissa (ei tuntiperusteinen). Lisäksi perhehoitajalle voidaan maksaa käynnistämiskorvausta.

Perhehoidon korvaukset tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin mukaisesti. (Perhehoitolaki (263/2015) 16§, 17§, 18§, 19§; Työntekijän eläkelaki (395/2006) 96 §).

Jos puoliset ovat yhdessä perhehoitajina, palkkiosumma voidaan maksaa molemmille jaettuna. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa ja se kartuttaa eläkettä.

Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan toteutuneiden perhehoitajaksojen mukaan toimeksiantosopimuksen mukaisesti.

Mikäli pitkäaikainen perhehoito alkaa tai päättyy kesken kalenterikuukauden, lasketaan hoitopalkkio ja kulukorvaus tältä osakuukaudelta jakamalla hoitopalkkio ja kulukorvaus kyseisen kuukauden kalenteripäivien määrällä ja kertomalla saatu osamäärä toteutuneiden perhehoitopäivien määrällä.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa asiakkaan tulo- ja lähtöpäivät oikeuttavat palkkion ja kulukorvauksen maksuun kyseisiltä päiviltä. Esim. lyhytaikaishoito, joka alkaa perjantaina ja päättyy sunnuntaina, oikeuttaa 3 vuorokauden hoitopalkkioon ja kulukorvaukseen. Osavuorokautisessa perhehoidossa hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan sovittujen perhehoitojen mukaisesti. Tuntiperusteisessa perhehoidossa hoitopalkkio maksetaan toteutuneiden tuntien mukaisesti jokaisesta alkavasta tunnista.

5.1 Hoitopalkkio

"Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (hoitopalkkio). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään lainmukaisen vähimmäispalkkion verran. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne. Edellä 1 momentissa mainittu ja toimeksiantosopimuksessa sovittu hoitopalkkion määrä on tarkistettava kalenterivuositain työntekijän eläkelain 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella." Perhehoitolaki 16 § 1. ja 4. mom.

Hoitopalkkion maksuista keskeytysten aikana on tässä toimintaohjeessa sovittu erikseen.

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio perustuu kunkin perhehoidossa olevan ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelmassa/ asiakassuunnitelmassa kuvattuun hoivan ja huolenpidon tarpeeseen sekä perhehoidon vaativuuteen ja sitovuuteen. Pitkäaikaisessa ja lyhytaikaisessa perhehoidossa on tämän johdosta kolme palkkioluokkaa:

- Hoitopalkkio luokka 1: Säännöllinen hoivan ja huolenpidon tarve
- Hoitopalkkio luokka 2: Lähes jatkuva hoivan ja huolenpidon tarve
- Hoitopalkkio luokka 3: Jatkuva hoivan ja huolenpidon tarve

Ikäihmisten perhehoidon hoitopalkkioiden suuruudet ovat liitteessä 1.

5.2 Hoitopalkkioluokat

Palkkioluokka 1: Säännöllinen hoivan ja huolenpidon tarve

Tähän ryhmään kuuluu asiakas, jonka toimintakyky on alentunut fyysisistä, kognitiivisista, psyykkisistä tai sosiaalisista syistä. Asiakas tarvitsee päiväsaikaan hoivaa ja huolenpitoa päivittäisissä toiminnoissa (esim. wc-asiointi, syöminen, puukeutuminen, hygieniahoido ja lääkehoito) tai säännöllistä ohjausta ja valvontaa. Asiakkaan toimintakyky on alentunut ja hän tarvitsee tukea kotona asumiseen. Asiakkaan itsenäinen selviytyminen omassa kodissaan muiden palveluiden turvin ei ole riittävää tai muut palvelut eivät sovellu asiakkaalle. Asiakas liikkuu itsenäisesti apuvälineiden kanssa tai ilman niitä. Asiakas ei tarvitse apua yöaikaan.

Asiakkaalla on useita seuraavista kognitiiviseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn liittyviä vaikeuksia tai jos niitä on vähemmän, ovat vaikeudet melko suuret. Vaikeudet tuottavat olennaista haittaa arjessa selviytymiselle:

Kognitiivinen toimintakyky:

- lievää muistamattomuutta (MMSE 18–24) tai taipumusta eksyä
- hahmottamiseen, toiminnan ohjaukseen, tiedon käsittelyyn, ongelman ratkaisuun tai kommunikointiin liittyviä vaikeuksia
- omaan terveydentilaan tai toimintakyvyn realistinen ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia

Psyykkinen toimintakyky:

- omaan elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia
- turvattomuuden tunnetta
- omat voimavarat koetaan puutteellisiksi
- mieliala on matala
- erilaisista haasteista selviytyminen koetaan vaikeaksi

Sosiaalinen toimintakyky:

- kyky toimia ja olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa on vaikeutunut
- osallistuminen tai harrastaminen on vähäistä
- yksinäisyys ja sosiaalisten kontaktien vähäisyys

Asiakkaalla tulee olla taitoja ja kykyjä itsenäiseen tekemiseen, päätöksentekoon, osallistumiseen yms. Asiakas selviytyy yhden hoitajan avustamana. Asiakkaan nähdään hyötyvän perhehoidosta ja perhehoidon nähdään olevan asiakkaan toimintakykyä tukevaa.

Ohjeelliset RAI - arvot:

- 1) Maple vähintään 2-3
- 2) Lisäksi vähintään kaksi seuraavista:
 - MMSE 18-24
 - CPS vähintään 2-3
 - ADL-H vähintään 2-3
- 3) Lisäksi täydentävänä jokin seuraavista, mikäli edellisistä (kohta 2) vain yksi:
 - IADL vähintään 13
 - CAPS: useita riskitekijöitä

RAVA-indeksi on pääsääntöisesti vähintään 1,8

Palkkioluokka 2: Lähes jatkuva hoivan ja huolenpidon tarve

Tähän ryhmään kuuluu asiakas, jonka toimintakyky on selvästi alentunut fyysisistä, kognitiivisista, psyykkisistä tai sosiaalisista syistä. Asiakas tarvitsee jatkuvaan luonteisesti hoivaa ja huolenpitoa useissa päivittäisissä toiminnoissa (esim. wc-asiointi, syöminen, pukeutuminen, hygieniahoito ja lääkehoito) tai lähes jatkuvaa ohjausta ja valvontaa. Asiakkaan itsenäinen selviytyminen omassa kodissaan muiden tehostettujen palveluiden turvin ei ole riittävää tai se on erittäin heikkoa. Asiakas voi tarvita yhden hoitajan apua liikkumisessa. Yöaikaan avun tarvetta asiakkaalle ei varsinaisesti ole tai se on varsin vähäistä tai satunnaista (esim. wc-käynti ja valvonta).

Asiakkaalla on useita seuraavista kognitiiviseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn liittyviä vaikeuksia tai jos niitä on vähemmän, ovat vaikeudet melko suuret. Vaikeudet tuottavat olennaista haittaa arjessa selviytymiselle:

Kognitiivinen toimintakyky:

- lievää tai keskivaikeaa muistamattomuutta (MMSE 15-20) tai taipumusta eksyä
- hahmottamiseen, toiminnan ohjaukseen, tiedon käsittelyyn, ongelman ratkaisuun tai kommunikointiin liittyviä vaikeuksia
- omaan terveydentilaan tai toimintakyvyn realistiseen ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia

Psyykkinen toimintakyky:

- omaan elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia
- turvattomuuden tunnetta
- omat voimavarat koetaan puutteellisiksi

- mieliala on matala
- erilaisista haasteista selviytyminen koetaan vaikeaksi

Sosiaalinen toimintakyky:

- kyky toimia ja olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa on vaikeutunut
- osallistuminen tai harrastaminen on vähäistä
- yksinäisyys ja sosiaalisten kontaktien vähäisyys

Asiakkaalla tulee olla taitoja ja kykyjä itsenäiseen tekemiseen, päätöksentekoon, osallistumiseen yms. Asiakas selviytyy yhden hoitajan avustamana. Asiakkaan nähdään hyötyvän perhehoidosta ja perhehoidon nähdään olevan asiakkaan toimintakykyä tukevaa.

Ohjeelliset RAI - arvot:

1) Maple vähintään 3-4

2) Lisäksi vähintään kaksi seuraavista:

- MMSE 15-20
- CPS vähintään 3-4
- ADL-H vähintään 2-3

3) Lisäksi täydentävänä jokin seuraavista, mikäli edellisistä (kohta 2) vain yksi:

- IADL vähintään 15
- CAPS: useita riskitekijöitä

RAVA-indeksi on pääsääntöisesti vähintään 2,5

Palkkioluokka 3: Jatkuva hoivan ja huolenpidon tarve

Tähän ryhmään kuuluu asiakas, jonka toimintakyky on merkittävästi alentunut fyysisistä, kognitiivisista, psyykkisistä tai sosiaalisista syistä ja hän tarvitsee runsaasti jatkuvaluonteisesti hoivaa ja huolenpitoa useissa päivittäisissä toiminnoissa (esim. wc-asiointi, syöminen, pukeutuminen, hygieniahoito ja lääkehoito) ja jatkuvaa ohjausta tai valvontaa. Asiakas ei selviydy enää omassa kodissaan tehostettujenkaan palveluiden turvin. Asiakas tarvitsee hoitajan apua tai ohjausta liikkumisessa. Asiakas voi tarvita yöaikaan apua tai valvontaa. Tässä palkkioluokassa asiakkaan hoivan ja huolenpidon tarve vastaa ympärivuorokautista tehostettua palveluasumista. Tämä palkkioluokka voi tulla kysymykseen esim. saattohoitotilanteessa, erityisessä kuntoutuksen tarpeessa, asiakkaan odottaessa paikkaa tehostettuun palveluasumiseen tai muussa vastaavassa erityistilanteessa.

Asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelma sekä toimeksiantosopimus tarkistetaan vähintään kolmen kuukauden välein.

Tehostetun palvelunasumisen pääsyn kriteerit ovat seuraavat:

1) Maple vähintään 4-

2) Lisäksi vähintään kaksi seuraavista:

- MMSE alle 17
- CPS vähintään 4
- ADL-H vähintään 4

3) Lisäksi täydentävänä jokin seuraavista, mikäli edellisistä (kohta 2) vain yksi:

- IADL vähintään 17
- DRS vähintään 4
- CHES vähintään 4
- CAPS: useita riskitekijöitä

RAVA-indeksi on pääsääntöisesti vähintään 3,2

Asiakkaan perhehoidon tarve määritellään aina yksilöllisesti kokonaisarvioinnin perusteella ja käytössä olevat toimintakykymittarit ovat suuntaa antavia. Asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa huomioidaan yksilöllisen tarpeen mukaan RAI:sta tarvittaessa myös muita arvoja, mikäli mittari antaa asiakkaan kokonaisu-tilanteen kuvaamiseksi tärkeää tietoa. Lisäksi huomioidaan asiakkaan sopeutuminen perhehoitoon korostaen tasaista vuorokausirytmää sekä asiakkaan ja perhehoitajan toimivaa suhdetta.

5.3 Kulukorvaus

"Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (kulukorvaus), kuitenkin vähintään lainmukainen minimikorvaus perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu. Kulukorvaus voidaan erityisestä syytä maksaa myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei korvata." Perhehoitolaki 17 § 1 ja 2 mom.

Kulukorvauksen tarkoituksena on korvata perhehoidossa olevan henkilöstä aiheutuvat tavanomaiset, jatkuvaluonteiset menot. Toimeksiantosopimusta tehtäessä on tarkkaan selvitettävä, mitkä kulut sisältyvät kulukorvaukseen ja mitä tarkoitetaan erityisten kustannusten korvaamisella. Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, jonka voi ilmoittaa verottajalle verovähennyskelpoisena tulonhankkimiskuluna.

Maksetaan perhehoitajan kotona tapahtuvasta hoidosta. Jos hoito tapahtuu hoidettavan kotona, ei kulukorvausta makseta, koska hoidettava vastaa ko. kuluista.

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan henkilön:

- ravintomenot
- pesuaineet, wc- ja talouspaperit, suojakäsineet

- o vaivat, haavanhoitotarvikkeet toimitetaan kunnan/ kuntayhtymän hoitotarvikejakeluna ohjeistuksen mukaan
- asumisesta aiheutuvat menot, kuten jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön kunnossapito, kodin puhtaanapito ja kodin sekä irtaimiston kuluminen
- vaatehuollosta aiheutuvat kustannukset kuten pesu ja pienet korjaukset
- omalla autolla ajettujen tavanomaisien ikäihmisen asioiden tai mukana olemiseen liittyvät matkakulut
 - o perhehoitajan tukimuotoihin liittyvät matkakulut korvataan erikseen
 - o toimeksiantosopimuksessa määritellään asiakaskohtaisesti ne matkakulut, jotka korvataan perhehoitajalle erikseen
- ikäihmisten/perhehoidon/perhekodin asioiden hoitamisesta aiheutuvat puhelinkulut
 - o oman puhelimen ja siitä aiheutuvat kulut asiakas maksaa itse
- kiinteistön, kodin irtaimiston sekä henkilö- tai vahinkovakuutukset
- kohtuulliset virkistystoiminnan kulut, kuitenkin niin, että pääsääntöisesti ikäihmisen virkistystoiminnan kulut perhehoidossa oleva ikäihminen maksaa omista varoistaan.

Perhehoitaja tarjoaa normaaliin elämiseen liittyvät asiat, mutta perhehoidossa oleva henkilö voi halutessaan ostaa itselleen haluamiaan tarvikkeita, mm. erityisiä pesuaineita, vaatteita tms.

Ikäihmisten perhehoidon kulukorvausten suuruudet ovat vuoden osalta liitteessä 1.

5.4 Perhehoidosta aiheutuvat matkakulut

Perhehoitajalle voidaan maksaa perhehoitotyöhön liittyvistä matkakuluista korvausta oman auton käytöstä sovittujen periaatteiden mukaisesti ja korvaus on KVTES:n matkakorvauksen suuruinen.

Perhehoitajalle aiheutuneet matkakulut oman auton käytöstä korvataan kunnan /kuntayhtymän käytännön mukaisesti seuraavasti:

- perhehoitajien koulutuspäiville osallistumisesta aiheutuneet matkakulut
- erikseen sovittavat matkat esim. kuntoutuspalaveriin osallistuminen, työnohjaus, vertaistukitoiminta, muut erikseen sovitut perhehoitajana toimimiseen liittyvät menot
- matkakorvaukset on haettava 6 kk:n sisällä matkan tekemisestä (yli 6 kk vanhoja matkakuluja ei korvata)

Perhehoidon tapahtuessa hoidettavan kotona hoitajan matkat korvataan 10 km ylittävältä osalta, mikäli matka hoidettavan kotiin ylittää yhteen suuntaan 10 km. Korvaus on KVTES:n matkakorvauksen suuruinen.

Kunta ei vakuuta perhehoidossa olevaa henkilöä matkalla sattuneiden tapaturmien varalta.

5.5 Käynnistämiskorvaus

"Perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista korvaus (käynnistämiskorvaus), jonka suuruus on perhehoidossa olevaa henkilöä kohden enintään lainmukainen enimmäiskorvaus." Perhehoitolaki 18 §

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa perhehoidon käynnistämisen kannalta välttämättömät henkilökohtaiset ja yhteiseen perhekodin talouteen liittyvät hankinnat. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää asiakkaan hoidon ja palvelutarpeen muuttuessa tai jos ilmenee muutoin välttämättömiä hankintatarpeita.

Korvattavia kohteita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt (luiskat, tukikahvat, korotettu wc-istuin) ja kalustaminen (sänky). Myös perhekodin piha-alueeseen tarvittavia muutoksia voidaan kattaa käynnistyskorvauksella (esim. piha-alueen aitaaminen turvallisiksi).

Käynnistämiskorvauksella tehtävät hankinnat kohdennetaan aina perhehoidossa olevaan henkilöön. Tehtävistä hankinnoista tehdään hankintasuunnitelma ja kustannusarvio ja niistä sovitaan etukäteen kunnan/ kuntayhtymän perhehoidon vastuutyöntekijän ja perhehoitajan kanssa. Viranhaltija päättää käynnistämiskorvauksen määrästä sovittujen hankintojen pohjalta. Erityisperusteella maksetaan lain sallima enimmäismäärä, tällaisia erityisperusteita ovat mm. suuret kodin muutostyöt tai irtaimistohankinnat. Myönnetty käynnistämiskorvaus merkitään toimeksiantosopimukseen.

Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla (vammaispalvelulaki tai lääkinällinen kuntoutus). Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oikeus kalustaa itse oma huoneensa omilla huonekaluillaan. Käynnistämiskorvauksia ei pääsääntöisesti korvata asiakkaan omassa kodissa tapahtuvan perhehoidon johdosta. Asiakas on velvollinen huolehtimaan oman asunnon mahdollisista muutostöistä itse ja hyödyntää esimerkiksi kodin muutostöihin oikeuttavia tukimuotoja.

Laissa säädetty käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä koskee pitkäaikaista perhehoitoa. Lyhytaikaisen tai osavuorokautisen perhehoidon käynnistyskorvauksen maksaminen harkitaan aina tapauskohtaisesti, jolloin korvaus on enintään liitteen 1 mukaisesti.

Käynnistämiskorvauksella maksetuista hankinnoista täytetään lomake. Käynnistämiskorvauksella tehdyt kiinteät hankinnat ovat kunnan/ kuntayhtymän omaisuutta ja niiden poisto-aika on neljä vuotta siten, että hankinnan arvosta poistuu kunakin vuonna neljäsosa (25 %). Mikäli perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytämällä perhehoitajalta ostotarjous, tai osa hankinnoista palautetaan kunnalle/ kuntayhtymälle. Kiinteisiin hankintoihin eivät kuulu kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta. Jos perhehoitaja lopettaa toimintansa lyhyehkön ajan kuluessa tai perhehoito päättyy muusta syystä, voidaan osa käynnistämiskorvauksesta periä takaisin.

5.6 Perhehoidon hoitopalkkiot ja kulukorvaukset keskeytysten ajalta

5.6.1 Perhehoitajan sairastuessa

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan sairastumisestaan välittömästi perhehoidon vastuutyöntekijälle sekä huolehtimaan mahdollisista asiakasperuutuksista. Mikäli poissaolo jatkuu yli kolme päivää, tulee toimittaa sairauslomatodistus. Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi tilapäisesti kykenemätön hoitamaan tehtävänsä, kunta järjestää hoitoon sijoitetulle ikäihmiselle korvaavan hoidon. Kunta voi järjestää perhehoitokotiin sijasiperhehoitajan (kiertävä) tai sijoittaa asiakkaan lyhytaikaiseen hoitoon toiselle perhehoitajalle. Kunta voi korvata ikäihmisen hoidon myös kotihoidon käynnin tai sijoittamalla ikäihminen lyhytaikaishoitoon.

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi tilapäisesti kykenemätön hoitamaan tehtävänsä ja kun perhehoitoon sijoitetulle järjestetään korvaava hoito, maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus sairastumispäivän jälkeiseltä yhdeksältä arkipäivältä, omavastuu-aika (sairausvakuutuslaki 8 luku 7 §). Maksun perusteena ovat toimeksiantosopimusten mukaiset sovitut hoitopäivät.

Perhehoitaja on oikeutettu hakemaan sairauspäivärahaa Kelasta omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutus-päivärahan suuruisena (sairausvakuutuslaki 7 luku 1 §). Kela päättää kyseisessä tilanteessa sairauspäivärahan maksamisesta. Jos perhehoidossa oleva henkilö siirretään muualle hoitoon, maksetaan omavastuuajan jälkeen 30 % kulukorvauksesta kiinteiden kulujen kattamiseksi.

Edellytyksenä sairausajan palkkion ja kulukorvauksen maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään 30 päivän ajan ennen sairasloman alkua.

Jos perhehoidossa oleva ikäihminen hoidetaan perhehoitajan sairausloman aikana perhekodissa perhehoitajan puolison tai muun oman verkoston avulla (perhehoidon vastuutyöntekijän hyväksymä), hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan normaalisti perhehoitajalle.

5.6.2 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön perhehoito keskeytyy hoitajasta riippumattomasta syystä (esim. hoidettavan sairaalahoito, vierailu omaisten luona), maksetaan perhehoitajalle sekä hoitopalkkio että 30 % kulukorvauksesta enintään 30 vrk kalenterivuodessa, jonka jälkeen maksut lakkaavat. Keskeytyksen aikana perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä ikäihmiseen ja olevan yhteistyössä hoitavan tahon sekä perhehoidon vastuutyöntekijän kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa toimitaan seuraavasti:

1. jos perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta vähintään 3 vuorokautta (72 tuntia) ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.
2. jos perhehoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle 3 vuorokautta (72 tuntia) ennen hoidon alkamista tai perhehoito keskeytyy kesken sovitun perhehoito jakson, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus suunnitellun hoitajakson mukaisesti, kuitenkin enintään 3 vuorokaudelta. Jos perhehoitajalle sijoitetaan toinen vastaava asiakas samaksi ajankohdaksi, ei peruutuksesta makseta ylimääräistä

5.7 Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset perhehoidon päättyessä

Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan perhehoitajalle toimeksiantosopimuksen mukaisesti kahden kuukauden irtisanomisajalta, mikäli ikäihmisen hoito edelleen perheessä jatkuu irtisanomisajan.

Mikäli pitkäaikainen perhehoito päättyy kesken irtisanomisajan, maksetaan perhehoitajalle irtisanomisajan loppuun (2 kuukautta) koko hoitopalkkio ja kulukorvauksesta 30 %. Mikäli tilalle sijoitetaan toinen ikäihminen pitkäaikaisella toimeksiantosopimuksella, uuden sopimuksen mukainen hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan täytenä vasta irtisanotun sopimuksen irtisanomisajan päätyttyä ja siihen saakka vain ylimenevältä osalta.

Mikäli toimeksiantosopimuksen irtisanomisen tekee perhehoitaja tai se johtuu perhehoidossa havaituista vakavista laiminlyönneistä, joita ei kyetä korjamaan ja perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta asiakkaan muuttopäivän jälkeen irtisanomisajan loppuun.

Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi perhehoitolaki 12 § 2 momentin perusteella ja toimeksiantosopimus näin puretaan välittömästi, ei toimeksiantosopimuksen purkamisen jälkeen makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.

Mikäli perhehoito päättyy sovitusti ilman irtisanomisaikaa (ns. tutustumisaika) tai perustuu toimeksiantosopimuksen purkamiseen, palkkiot ja kulukorvaukset päättyvät ikäihmisen siirtyessä pois perhekodista.

Kuolemantapauksen yhteydessä maksetaan hoitopalkkiota ja 30 % kulukorvauksesta 14 vuorokaudelta kuolinpäivän jälkeisestä päivästä lukien.

6 Perhehoitajan asema

6.1 Perhehoitajan oikeus vapaaseen

"Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, kunnan tai kuntayhtymän tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi." Perhehoitolaki 13 §

Vapaan tavoitteena on taata perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua sitovasta tehtävästään, mikä tukee perhehoitajan jaksamista. Vapaan pitäminen palvelee näin myös perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia. Perhehoitajan mahdollisuus mahdollisen puolison kanssa yhteiseen vapaa-aikaan tukee perhehoitajan parisuhdetta ja perhehoidon jatkuvuutta. Perhehoitajalla on vastuu siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen. Mikäli perhehoitaja ei halua käyttää oikeuttaan vapaaseen, siitä tulee mainita toimeksiantosopimuksessa.

Ikäihmisten perhehoitajille vapaata kertyy seuraavasti:

- Pitkäaikaisessa perhehoidossa vapaata kertyy 3 vrk (72 tuntia) kuukaudessa
- Lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa ja sijaisperhehoidossa vapaata kertyy 2 vrk (24 tuntia) jokaista kuukautta kohden, jona hän on toiminut perhehoitajana vähintään 14 vrk

Vapaat tulee pitää pääsääntöisesti kokonaisina vuorokausina. Perhehoitajan tulee aina sopia perhehoitajan vastuutyöntekijän kanssa hyvissä ajoin vapaiden toteuttamisesta.

Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuositain: vapaakausi alkaa 1.1. ja päättyy 31.12. Kertyneet vapaapäivät voi pitää, kun loma-oikeus on kertynyt. Vapaita voi halutessaan kerätä maksimissaan 12 kuukauden ajalta ja kertyneet vapaat tulee pitää seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Perhehoitajan tulee itse huolehtia siitä, että hän käyttää oikeutensa vapaaseen kuluvan kalenterivuoden aikana.

Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien ikäihmisten osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa. Perhehoidon vastuutyöntekijä järjestää yhteistyössä perhehoitajan kanssa perhehoidossa olevien ikäihmisten hoidon perhehoitajan vapaan aikana.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa lähtökohtaisesti hoidettavan sijaishoito järjestetään perhekodissa, jossa hän muutoinkin asuu. Tällöin toimeksiantosopimus tehdään sijaisuuden ajaksi sijaisperhehoitajan (kiertävän) kanssa. Pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitetun asiakkaan siirtämistä tulee pääsääntöisesti välttää.

Ellei sijaishoito järjesty perhehoitajan/hoidettavan kodissa, voidaan sijaisjärjestelyinä toteuttaa seuraavia vaihtoehtoja harkinnan mukaan:

- toimeksiantosopimus tehdään toisen perhehoitajan kanssa, ja ikäihminen siirtyy vapaan ajaksi hänen luokseen
- ikäihmiselle järjestetään muu lyhytaikaishoito
- ikäihmisen läheiset vastaavat hoivasta ja huolenpidosta perhehoitajan vapaan ajan
- perhehoitajalle maksetaan korvaus, jonka avulla hän järjestää sijaishoidon itse ja järjestely on kunnan/kuntayhtymän/asiakkaan hyväksymä. Perhehoitaja huolehtii tällöin sijaisensa lakisääteisistä maksuista (esim. vuokruutukset, palkkion sivukulut).

Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa toiveet. Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa pyritään sopimaan asiakkaiden hoitajaksoit siten, että perhehoitaja voi pitää vapaansa ilman sijaisjärjestelyjä.

Jos perhehoitaja järjestää itselleen lisävapaata oman läheisverkostonsa avulla, vapaa ei kuluta hänen edellä kuvattua oikeuttaan vapaisiin ja perhehoitaja vastaa itse sijaiskuluista. Vähintään vuorokauden kestävät lisävapaat tulee ilmoittaa perhehoidon vastuutyöntekijälle. Sijaisen tulee olla perhehoidon vastuutyöntekijän tiedossa ja hyväksymä.

Lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa ja sijaisperhehoidossa kertynyt vapaa järjestetään ensisijaisesti vapaana. Mikäli vapaata ei pystytä järjestämään voidaan vapaa maksaa rahana. Yksi palkallinen vapaapäivä = yksi perhehoidon palkkio, joka maksetaan toteutuneiden perhehoitopäivien keskiarvon mukaisesti. Maksu tapahtuu ko. kuukauden hoitopalkkion maksun yhteydessä.

Perhehoitajan oikeus omiin henkilökohtaisiin vapaisiin

Perustellusta syystä perhehoitajalle voidaan myöntää oikeus palkattoman henkilökohtaisen vapaan pitämiseen korkeintaan 14 vrk/kalenterivuosi, mikäli asiakkaiden hoito saadaan järjestymään. Lupa oman henkilökohtaisen vapaan käyttämiseen ja sijaisjärjestelyihin on aina sovittava perhehoitajan vastuutyöntekijän kanssa hyvissä ajoissa etukäteen ja sen myöntäminen harkitaan tapauskohtaisesti. Perhehoitajan henkilökohtainen oma vapaa on pyrittävä sijoittamaan jo kertyneen vapaan pitämisen jatkeeksi.

6.2 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio lakisääteisten vapaapäivien osalta. Kulukorvaus maksetaan vapaapäivien osalta täysimääräisenä, jos sijaistus tapahtuu perhehoitajan kotona. Jos ikäihminen siirtyy vapaapäivien ajaksi toiseen hoitopaikkaan (toiseen perhekotiin tai muuhun hoitoyksikköön), varsinaiselle perhehoitajalle ei makseta kulukorvausta, ei edes kiinteiden kulujen kattamiseksi.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyneet vapaat korvataan rahana toimeksiantosopimuksessa sovittuna ajankohtana. Perhehoitajan vapaat kertyvät jokaisesta asiakkaasta erikseen. Maksuperusteena on kunkin kuukauden hoitopalkkio jaettuna toteutuneiden hoitovuorokausien määrällä.

6.2.1 Sijaisperhehoitajalle maksettavat palkkiot

Perhekotiin perhehoitajan vapaiden ajaksi tulevalle sijaisperhehoitajalle (kiertävä) maksetaan hoitopalkkio sijaisuusajalta lyhytaikaisen, osavuorokautisen tai tuntiperusteisen perhehoidon palkkioiden mukaisesti kunkin ikäihmisen perhehoidosta. Mikäli sijaishoito tapahtuu sijaishoitajan kotona, maksetaan myös kulukorvaus.

Palkkiot maksetaan myös saapumis- ja lähtöpäivältä.

Mikäli pitkä sijaisuus jaetaan usean kiertävän perhehoitajan kesken, vaihtopäiviltä maksetaan puoli vuorokausipalkkiota kummallekin.

Mikäli ikäihmisen perhehoito järjestetään toisessa perhekodissa, maksetaan sijaisena toimivalle perhehoitajalle hoitopalkkio ja kulukorvaus lyhytaikaisen perhehoidon palkkioiden mukaisesti jokaisesta ikäihmisestä. Palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan myös saapumis- ja lähtöpäivältä.

Oman henkilökohtaisen vapaan ajalta perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota. Kulukorvauksesta maksetaan täysimääräisenä, jos sijaishoito tapahtuu perhehoitajan kotona. Jos sijaishoito tapahtuu muualla, kulukorvausta ei makseta, ei edes kiinteiden kulujen kattamiseksi. Hoitopalkkio tältä kuukaudelta lasketaan jakamalla hoitopalkkio kyseisen kuukauden kalenteripäivien määrällä ja kertomalla saatu osamäärä toteutuneiden perhehoitopäivien määrällä. Vapaan alkamis- ja päättymispäivää ei katsota perhehoitopäiväksi eikä hoitopalkkiota tai kulukorvausta makseta näiltä päiviltä.

6.3 Perhehoitajan eläketurva

"Toimeksiantosuhteisen perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016)." Perhehoitolaki 20 § 1 mom.

Perhehoitajan eläketurva määräytyy peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion perusteella. Perhehoitajan vanhuuseläkeiän alaraja nousee asteittain siten, että 1962 syntyneillä se on 65 vuotta. Yläikäraja on aina 5 vuotta korkeampi. Yli 70-vuotiaiden perhehoitajien kanssa käydään arviointikeskustelu perhehoidon jatkamisesta ja tarvittaessa voidaan pyytää terveydentilasta lääkärintodistus. Perhehoitajan on ilmoitettava perhehoidon vastuutyöntekijälle eläkkeelle siirtymisestä vähintään kaksi kuukautta etukäteen.

6.4 Perhehoitajan, perhehoidossa olevan ikäihmisen sekä perhekodin vakuutukset

"Toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan tai kuntayhtymän on vakuutettava perhehoitaja työtapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Perhehoitajaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan tai kuntayhtymään sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työnantajasta." Perhehoitolaki 20 § 2 mom.

Perhehoidon järjestämisestä vastaava taho vakuuttaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittaneen/allekirjoittaneet työssä tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoidon järjestämisestä vastaavalla taholla ei ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa tapaturmavakuutusta perhehoidossa olevalle ikäihmisille tai vakuutusta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin. Perhehoitaja ja asiakas vastaavat omaisuudestaan. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen, ja varmistaa, että se sisältää myös perhehoidossa olevien ikäihmisten vahinkovakuutuksen. Arvotavarat suositellaan vakuutettavaksi erikseen esineen arvon mukaisesti. Vahingonkorvaus on vahingontekijän ja vahingon kärsijän välinen asia. Perhehoitajan omassa vapaa-ajan viettämisessä tapahtuvat vahingot eivät kuulu kunnan /kuntayhtymän ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusurva on perhehoitajan omalla vastuulla.

7 Perhehoitajan tuki

"Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää." Perhehoitolaki 15 §

Ikäihmisten perhehoidon työntekijän ja perhehoitajan välinen yhteydenpito on molempinpuoliseen luottamukseen perustuvan yhteistyön lähtökohta. Perhehoito perustuu aina ikäihmisen tai hänen laillisen edustajansa kuulemiseen ja ikäihmiselle yhteistyössä laadittuun hoito- ja palvelusuunnitelmaan / asiakassuunnitelmaan.

Perhehoitajan perhehoitolain mukaiseksi vastuutyöntekijäksi nimetään perhehoidon vastuuhenkilö, joka vastaa perhehoitajan saamasta tuesta. Perhehoidossa olevan ikäihmisen hoito- ja palvelusuunnitelmasta vastaa kunnan/ kuntayhtymän työntekijä.

Perhehoitolain 10 § mukaan toimeksiantosopimuksessa sovitaan yhteistyöstä kunnan/ kuntayhtymän ja perhehoitajan kesken. Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Käytännössä yhteistyö perhehoidon työntekijän ja perhehoitajan kesken toteutuu säännöllisellä yhteydenpidolla puhelimitse, etäyhteyksillä ja sähköpostilla sekä eri tavoilla järjestetyissä tapaamisissa perhekodissa ja sen ulkopuolella.

Perhehoitajan osallistuminen perhehoitajan vastuutyöntekijän kanssa sovittuihin tilaisuuksiin, kuten työnohjaukseen, koulutukseen tai vertaisryhmätoimintaan, ei vaikuta hänelle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrään vähentävästi. Perhehoitaja ja perhehoitajan vastuutyöntekijä sopivat perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon järjestämisestä ko. ajalle.

7.1 Perhehoitajan valmennus, yhteistyö, täydennyskoulutus ja työnohjaus

"Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntayhtymä vastaa toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta." Perhehoitolaki 15 §

Perhehoitajille järjestetään tarpeen mukaan yksilö- ja perhekohtaista tai ryhmätyönohjausta sekä täydennyskoulutusta hoitotyön, perhehoitajan jaksamisen ja hänen perheensä voimavarojen tukemiseksi.

Ennakovalmennus on tarkoitettu perhehoitajaksi aikoville henkilöille ennen perhehoidon aloittamista. Ennakovalmennuksessa käytetään Perhehoitoliiton ikäihmisten perhehoidon valmennusohjelmaa. Alueella uutena aloittavan, muualla aiemmin jo toimineen perhehoitajan ennakovalmennuksesta tai täydennyskoulutuksesta sovitaan tapauskohtaisesti. Valmennus toteutetaan perhehoitajan tarpeiden ja ikäihmisten hoito- ja palvelusuunnitelman perusteella. Perhehoitajan jo suorittamasta ikäihmisten perhehoidon ennakovalmennuksesta saatu todistus ja loppuarvioinnin sisältö tarkastetaan ja käydään läpi yhdessä keskustellen.

Yhteydenpito perhehoitajan ja perhehoitoa järjestävän tahon välillä vähintään kerran kuukaudessa tai tarvittaessa.

Perhehoidon vastuutyöntekijä vastaa ennakovalmennusten, täydennyskoulutusten ja työnohjauksen järjestämis-, osallistumis- ja sijaisjärjestelyistä ja kunta/kuntayhtymä vastaa niistä aiheutuvista kustannuksista. Perhehoitajille voidaan tarpeen mukaan järjestää vertaisryhmätapaamisia.

7.2 Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

"Kunnan on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi." Perhehoitolaki 15 a §

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset järjestetään perhehoitajan sijoittajakunnan toimesta ja sen sisältö vastaa soveltuvin osin sosiaali- ja terveystarkastusministeriön ohjetta perhehoitajan terveystarkastuksesta.

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä perhehoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta sekä tarvittavista jatkotoimista.

8 Perhehoidossa olevaa ikäihmistä koskevat asiat

8.1 Ikäihmisen asema ja oikeudet

”Ikäihmisellä on oikeus arvokkaaseen vanhuuteen, hoito- ja palvelusuunnitelman mukaiseen hoivaan ja huolenpitoon ja hyvään kohteluun.” Vanhuspalvelulaki ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

Perhehoito perustuu aina ikäihmisen tai hänen laillisen edustajansa kuulemiseen ja hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Perhehoidon järjestämisen lähtökohtana ovat ikäihmisen tarpeet. Suunnitteluvaiheessa ikäihmiselle, hänen omaisilleen ja perhehoitajalle järjestetään mahdollisuus tutustua toisiinsa. Hallinnollisen päätöksen perhehoitoon sijoittamisesta tekee kunta.

8.2 Hoito- ja palvelusuunnitelma / asiakassuunnitelma

Ikäihmisen perhehoito perustuu yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Jokaiselle perhehoitoa aloittavalle ikäihmiselle tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma/asiakassuunnitelma yhteistyössä perhehoidon vastuutyöntekijän, kunnan/ kuntayhtymän työntekijän, perhehoidossa olevan ikäihmisen ja hänen lähiomaistensa, perhehoitajan sekä tarvittavien muiden ikäihmisen hyvinvointiin osallistuvien kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet ja toteuttaminen. Hoito- ja palvelusuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan liitetään suostumus tietojen luovuttamisesta eri toimijoiden välillä, sekä mahdollinen hoitotahto.

Perhehoitajalle toimitetaan turvallisen perhehoidon toteuttamiseksi ja hoidettavan toimintakyvyn seurannan turvaamiseksi ikäihmistä koskevat tiedot, kuten henkilötiedot, diagnoosit, toimintakyvyn kuvaus, ajantasainen lääkelista, lääkahoito, allergiat, ruokavalio, tarvittava seuranta (paino, laboratoriokokeet), mahdollinen elvytyskielto sekä omaisten yhteystiedot.

8.3 Ikäihmisen lääkehoito perhehoidossa

Pitkäaikaisessa perhehoidossa ikäihmisen lääkehoito suositellaan toteutettavaksi yhteistyössä kotihoidon kanssa. Ensisijaisesti perhehoidossa olevan ikäihmisen lääkkeiden jakaminen toteutetaan annosjakeluna apteekissa (Eduskunnan

oikeusasiamiehen ratkaisu, dnro 809/4/11, lääkkeiden annosjakelusta avohoidossa). Lyhytaikaisessa perhehoidossa ikäihmisellä tulee olla mukana perhekoitiin tultaessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaeltuina dosetteihin perhehoitojakson ajaksi. Pistoshoitoa vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan toimesta tai kotihoidon toimesta. Perhehoitajaa tuetaan riittävän osaamisen saavuttamiseen lääkehoidon käytäntöjen, vaikutusten ja seurannan osalta.

8.4 Perhehoidon asiakasmaksut

Perhehoidon asiakasmaksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asiakasmaksulain (7 c §) ja -asetuksen (19 §) sekä kunnan/kuntayhtymän hyväksymän perhehoidon asiakasmaksuohjeen mukaisesti. Perhehoidon asiakasmaksut eivät saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia todellisia kustannuksia.

8.4.1 Pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksu

Perhehoitajan kotona tapahtuva perhehoito

Asiakasmaksu määräytyy asiakkaan maksukyvyn mukaan ja se voi olla enintään 85 % hoidossa olevan nettokuukausituloista. Maksukykyä määriteltäessä huomioidaan asiakasmaksulain 10, 10 b ja 10 c § säädökset.

Hoitajan kotona tapahtuvan perhehoidon asiakasmaksu kattaa asumisesta, asumiseen kuuluvista yleisistä aineista ja tarvikkeista, siivouksesta, pyykkihuollosta, ruuasta, hoidosta ja hoivasta aiheutuvat kulut.

Perhehoitoa saavan henkilökohtaiseen käyttöön tulee jäädä vähintään 15 % nettotuloista ns. käyttövara. Käyttövara on vähintään toimeentulotuen perusosa vähennettynä ravinto-osuudella. Perhehoidossa asiakas maksaa käyttövarastaan itse mm. lääkekulut, terveydenhuollon menot ja vaatekulut.

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa oleva on välittömästi ennen perhehoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suuremmat kuin puolison kuukausitulot, asiakasmaksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella. Perhehoidossa olevalta perittävä asiakasmaksu voi tällöin olla enintään 42,5 % puolisojen yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Puolisoiden yhteiseen käyttöön jää 57,5 % yhteenlasketuista tuloista.

Ikäihmisen kotona tapahtuva perhehoito

Asiakasmaksun määräytymisessä noudatetaan kotihoidon maksuperusteita. Perhehoidon asiakasmaksu kattaa perhehoitajan antaman hoivan. Asiakas maksaa itse muut omaan elämiseen liittyvät kulut, kuten asumisen ja siihen liittyvät muut kulut ja tarvikkeet, siivouksen, pyykkihuollon ja ruuasta aiheutuvat

kulut. Perhehoidossa asiakas maksaa itse mm. lääkekulut ja terveydenhuollon menot.

8.4.2 Asiakasmaksun tarkistaminen ja alentaminen

Asiakasmaksut tarkistetaan vuosittain ja asiakkaan tulojen tai maksuperusteiden muuttuessa. Asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on velvollinen ilmoittamaan mahdollisista muutoksista välittömästi. Mikäli maksun määräämistä koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin, maksu voidaan oikaista takautuvasti enintään vuoden ajalta. (Asiakasmaksuista annettu asetus 912/1992 §31)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu on jätettävä asiakasmaksulain 11 §:n perusteella perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Mikäli asiakkaan tulot eivät riitä kattamaan perhehoidon asiakasmaksua, alennetaan yksilökohtaisen harkintapäätöksen perusteella asiakasmaksua. Harkintapäätöksessä noudatetaan tulojen ja menojen huomioimisessa toimeentulotuen ohjeistusta (voimassa olevaa STM:n opas toimeentulotuesta www.stm.fi).

Poissaolojen ja muiden palveluiden vaikutus asiakasmaksuihin

Pitkäaikaisen perhehoidon keskeytyessä yli viideksi päiväksi, ei asiakasmaksua peritä viittä vuorokautta ylittävältä ajalta. Jos perhehoito keskeytyy lyhyemmäksi ajaksi kunnasta johtuvasta syystä tai palvelun saaja on kunnallisessa laitoshoidossa, ei asiakasmaksua peritä myöskään mainitulta viiden vuorokauden ajalta. Perhehoidon keskeytyksen jatkuessa koko kuukauden, asiakasmaksua ei peritä lainkaan.

Jos perhehoidon asiakas siirtyy perhehoidosta suoraan laitoshoitoon tai tehostettuun palveluasumiseen, ei perhehoidon asiakasmaksua siirtopäivältä peritä. Perhehoitoon tulopäivältä laskutetaan perhehoidon asiakasmaksu.

Perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä päällekkäin perhehoitoon sisältyviä muita avohoidon palvelumaksuja, esim. kotihoidon maksua tai päivätoiminnan maksua. Perhehoitajan vapaan johdosta asiakkaalle ei saa tulla lisäkuluja.

8.4.3 Lyhytaikaisen, osavuorokautisen ja tuntiperusteisen perhehoidon asiakasmaksu

Lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa ja tuntiperusteisessa perhehoidossa asiakasmaksu määräytyy kunnan/kuntayhtymän määrittämien perhehoidon asiakasmaksujen mukaisesti.

Omaishoidon vapaan aikaisen lyhytaikaisen perhehoidon asiakasmaksuna peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista säädetyn asetuksen mukainen maksu. Maksun saa periä vain kerran kalenterivuorokaudelta.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa oleva ikäihminen maksaa omat terveydenhuoltomensa, kuten sairaalahoidon, reseptilääkkeet, ambulanssikyydit jne.

Kuljetukset perhehoitoon ja perhehoidosta pois ovat asiakkaalle omakustanteisia. Asiakkaalla voi olla käytössään vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu.

8.5 Perhehoidossa olevan ikäihmisen yksityis- ja käyttövarat

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen, hänen edunvalvojalleen tai omaiselleen. Perhehoitajan tulee neuvotella ikäihmisen varojen käyttöä koskevista periaatteista ikäihmisen, hänen edunvalvojansa tai omaisensa kanssa. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana. Mikäli asiakas ei itse kykene huolehtimaan taloudellisista asioistaan eikä asiaa ei muutoin järjestetty, hänelle haetaan edunvalvoja.

Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tulee toteutua myös varojen käytössä. Perhehoidossa olevan henkilön käyttövarat tulee käyttää ensisijaisesti hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa ottaen huomioon henkilön elämisen laatua ja elämänpiiriä rikastuttavat ratkaisut.

Asiakkaan henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi parturi tai kampaaja, jalkahoito, tapahtumiin osallistuminen (liput tai pääsymaksut), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat. Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä (käteinen ja kuitit tai laskutus) sovitaan ikäihmisen, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan ikäihmisen perhekodissa olevasta irtaimesta omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Luettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää sitä yhdessä ikäihmisen, hänen edunvalvojansa tai omaisensa sekä perhehoidon koordinaattorin kanssa.

8.6 Perhehoidossa olevan ikäihmisen valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan hoivasta- ja huolenpidosta sekä kohtelusta valitus sosiaalihuollon viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen.

Jos ikäihminen on tyytymätön saamaansa hoivaan ja huolenpitoon tai kohteluun, hän voi pyytää oman kotikuntansa sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana, joka seuraa ikäihmisen oikeuksia ja asemaa. Ikäihmistä on neuvottava valituksen tekemisessä. Valitukseen tulee vastata 1-4 viikon aikana. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätöksiin sekä kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvovalle viranomaisille. Ennen näitä toimenpiteitä on hyvä keskustella asiasta joko perhehoitajan tai asiakkaan perhehoidon vastuuhenkilön kanssa.

Perhehoitajalla on ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan perhehoidossa olevan ikäihmisen sosiaalihuollon toteutumiseen liittyvistä epäkohdista (sosiaalihuoltolaki 48§).

8.7 Ikäihmisen kuolema perhekodissa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan ikäihmisen mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii. Jos ikäihminen kuolee perhekodissa, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja ilmoittaa kuolemantapauksesta poliisille.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa ikäihmisen kuolemasta ilman viivettä omaisille ja perhehoidon vastuutyöntekijälle. Perhehoidon vastuutyöntekijä järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen.

Saattohoidossa toimitaan kunnan/kuntayhtymän ohjeiden mukaisesti.

9 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Perhehoitajan ja kunnan/kuntayhtymän oikeudet ja velvollisuudet perustuvat lainsäädäntöön. Perhehoitajan vastuisiin kuuluvat hyvän, hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisen perhehoidon toteuttaminen, perheenjäsenenä olemisen turvaaminen ikäihmiselle, sitoutuminen toimimaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä ikäihmisten läheisten kanssa. Perhehoitajan tulee ilmoittaa perhehoitoon liittyvistä muutoksista perhehoidon vastuutyöntekijälle.

9.1 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka hän tarvitsee perhehoitoa antaessaan. Perhehoitajalla on oikeus saada perhehoidon onnistumisen kannalta välttämättömät oleelliset tiedot sijoitettavan elämän tilanteesta, historiasta ja terveydentilasta (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 17 §). Julkisuuslain 26 §:n mukaan viranomaisen saa antaa toimeksiannostaan tai muutoin lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat tarpeen tehtävän suorittamisessa.

Perhehoitaja ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, eikä muutakaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuus merkitsee kieltoa ilmaista asiakirjan salassa pidettävä sisältö. Ilmaiseminen merkitsee paitsi tiedon antamista suullisesti, myös passiivisesti tapahtuvaa tiedon paljastamista ulkopuolisille, esimerkiksi salassa pidettäviä tietoja sisältävän asiakirjan jättämistä ulkopuolisten saataville. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa.

Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus (EU 679/2016) on tullut voimaan toukokuussa 2016 ja sitä sovelletaan kansallisesti 25.5.2018 alkaen. Asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Asetus korvaa vuoden 1995 henkilötietodirektiivin sekä sen kansallisesti täytäntöön panneniseksi annetun henkilötietolain (523/1999).

Julkisuuslain 5 §:n 2 momentin mukaan myös perhehoidossa olevien tietojen osalta kunnan asiakirjoista ja siellä mahdollisesti tehtävät merkinnät kuuluvat kunnan asianomaiseen rekisteriin ja tiedot tulee palauttaa kunnalle perhehoidon päättyttyä. Perhehoidon päättyessä hoidettavaa koskevat asiakirjat palautetaan perhehoitajan vastuuyöntekijälle kuntaan/ kuntayhtymään.

Asiakkaan tapahtumista ja hoidosta tulee pitää kirjaa erikseen annettavan ohjeen mukaan.

9.2 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on elinikäinen salassapito ja vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15 §) eli perhehoitaja ei saa ilmaista ikäihmistä koskevia salassa pidettäviä tietoja sivullisille myöskään siltä osin kuin ne koskevat muita kuin häntä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi. Tähän sisältyy muun muassa se, että salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Arkaluonteisia ja muuta salassa pidettäviä tietoja ei saa lähettää tekstiviestinä tai sähköpostin välityksellä. Perhehoidossa salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskevat myös hoitajan perheenjäseniä. Salassa pidettävistä tiedoista voi antaa tietoa sivullisille henkilön omalla ja/tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Laillisella edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja.

Salassa pidettäviä tietoja ovat mm. tiedot varallisuudesta tai taloudellisesta asemasta, tiedot terveydentilasta, vammaisuudesta tai sosiaali- ja terveydenhuollon tai kuntoutuksen palveluista, tiedot seksuaalisesta käyttäytymisestä tai suuntautumisesta, tiedot poliittisesta vakaumuksesta tai elintavoista, tiedot osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin, tiedot perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista tai muut henkilön yksityiselämään liittyvät arkaluonteiset asiat.

Sisällöllisesti vaitiolovelvollisuus on laaja. Sen syntymiseen riittää, että tiedot on saatu sellaisissa olosuhteissa, että ne voidaan katsoa luottamuksellisiksi. Tietojen väärinkäyttö tai tahallinen ohjeiden vastainen toiminta voi johtaa muun ohella rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus säilyy toimeksiantosopimuksen päättymisen jälkeenkin (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 15 §).

9.3 Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus

"Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle siihen kuntaan, joka on sijoittanut hoidettavan sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee." Perhehoitolaki 21 §

Perhehoitajan tulee pitää perhehoitajan vastuutyöntekijää ajan tasalla hoidettavien tilanteesta. Perhehoitaja veloitetaan ilmoittamaa hyvissä ajoin perhehoitajan vastuutyöntekijälle seuraavista seikoista:

- perhehoidossa oleviin ikäihmisiin liittyvistä perhehoitoon vaikuttavista toimintakyvyn ja/tai terveydentilan muutoksista
- perhehoidon keskeytyksistä
- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt
- suunnitelmista ottaa lisää henkilöitä perhehoitoon toiselta sijoittajalta
- elämäntilanteen muutoksista; sairastuminen, muut esteet toimia perhehoitajana
- perhesuhteiden muutoksista
- perhekodissa tapahtuvista muutoksista (esim. remontti, kotieläimet)
- ulkomaanmatkoista perhehoidossa olevan henkilön kanssa
- muista perhehoitajana toimimiseen vaikuttavista asioista
- sattuneista tapaturmista, väkivallasta ja pakkotoimenpiteistä (ilmoitettava aina myös kirjallisena)
- muut mahdolliset tärkeät perhehoitotyöhön vaikuttavat asiat

Perhehoitajalla on oikeus toimeksiantosopimuksessa sovittaviin asioihin, perhehoidon toteuttamisen kannalta tarvittavien ikäihmistä koskevien tietojen saantiin, peruseläketurvaan, tapaturmavakuutukseen sekä kuulluksi tulemiseen perhehoitoon liittyvissä asioissa.

10 Kunta/kuntayhtymän oikeudet ja velvollisuudet

Kunnan/kuntayhtymän oikeudet

- tehdä yhteiseen neuvotteluun perustuva päätös ikäihmisen perhehoitopaikasta
- tehdä toimeksiantosopimus perhehoitajan kanssa
- saada tieto perhehoidosta ja perhekodissa suunnitelluista/tapahtuneista muutoksista.

Kunnan/kuntayhtymän velvollisuudet

- antaa perhehoitajalle ikäihmisen hoivan ja huonepidon toteuttamisen kannalta välttämättömät ikäihmistä koskevat tiedot
- järjestää perhehoidon tuki, nimetä vastuutyöntekijä, järjestää lakisääteiset vapaat
- järjestää perhehoitoon sijoitetun ikäihmisen tarvitsemat palvelut
- arvioida säännöllisesti perhehoitoa yhdessä perhehoitajan kanssa
- valvoa perhehoitoa

- vastaa perhehoitajien rekrytoinnista ja ennakkovalmennuksesta

11 Perhehoidon ohjaus- ja valvontakäynnit

Hoidettavan sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon henkilö on sijoitettu. Sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, toimielimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjausasiassa. Jollei korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, toimielimen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta, mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa säädetään." Perhehoitolaki 22 §

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta vastuutyöntekijän yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Perhehoidon valvonnan painopisteenä on perhehoidon riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen pystytään ehkäisemään ennalta tai niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa. (STM 2017:25 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.) Perhehoitajalla on velvollisuus pitää tarvittaessa yhteyttä perhehoidon vastuutyöntekijään. Ohjaus- ja valvontakäynti perhehoitajan kotiin tehdään vähintään kerran vuodessa. Asiakaspalautteen perusteella tarkastuskäyntejä voidaan järjestää tarpeen mukaan.

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon ennakoivaa valvontaa ovat perhehoitajalle annettu ohjaus ja tuki sekä perhehoidon seuraaminen ja perhehoidolle asetettujen tavoitteiden arviointi yhteistyössä perhehoitajan kanssa.

Ikäihmisen oikeuden toteutumista hyvään, palvelusuunnitelman mukaiseen perhehoitoon ja kohteluun seurataan säännöllisesti. Perhehoidossa olevilta ikäihmisiltä sekä heidän läheisiltään kerätään kirjallisesti palautetta.